

ÖRNUTFODRINGEN VINTERN 1986/87

Vintern 1986/87 var den femte som åtlarna i Västmanland var anslutna till riksföreningen ÖRN-72. Den föreningens syfte är att genom stödutfodring vintertid söka hjälpa örnarna genom den flaskhals som vintrarna innebär och på så sätt bidra till en positiv beståndsutveckling för våra två inhemska örnarter, kungs- och havsörnen.

Åtlarna i Västmanland

För fjärde året i rad kunde åtlingen bedrivas vid fem åtlar i landskapet. Liksom föregående säsong var vintern 1986/87 både kall och snörik, vilket bl a innebar att observationerna vid åtlarna inte kunde göras så regelbundet som man kunnat önska. Några allvarligare störningar har inte noterats vid åtlarna.

Arbetsinsats

Mängden utlagt foder och antalet utfodringstillfällen har minskat jämfört med föregående säsong. Arbetsinsatsen framgår av tabellen nedan.

Tabell 1 Arbetsinsats säsongen 1986/87 på ÖRN-72:s Västmanlandsåtlar.

Åtel	Start- Tidpunkt	Avslut- ning	Ant utfodr tillfällen	Utlagt foder	Extra upphuggning
Norberg	30/11	9/3	7	1550	5
Fagersta	9/11	12/4	36	2400	-
Ramnäs	5/11	11/3	35	2250	-
Västerås	7/12	11/3	12	1800	1
Köping	30/11	31/3	26	2935	-
Summa			116	10935	6

Det är bara Köpingsåteln som ökar mängden utlagt foder.

Observationer

Antalet observerade havsörnar ökar denna säsong till 10, vilket är 3 fler än föregående säsong. Ramnäsåteln har tillfälligt besök av en ung havsörn på årets första dag och Norbergsåteln en subadult fågel några dagar senare. Västeråsåtelns havsörnar uppvisar samma åldersfördelning som Köpings-

Tabell 3 Kungsörnar på Västmanlandsåtlarna 1982-87, åldersfördelade.

Säsong	Ålder		Summa	
	Adult	Juvenil	Subadult	Juvenil
1982/83	7	10	9	26
1983/84	11	9	8	28
1984/85	3	12	7	22
1985/86	6	14	9	29
1986/87	6	10	8	24
Summa	33	55	41	129
Medeltal				
1982-87	6.6	11	8.2	25.8
8-fördeln	25.6	42.6	31.8	100

Havsörnsobservationer 1982-87

Regelbundet ses havsörn vid de två Mälarsåtlarna. Övriga åtlar har endast vid enstaka tillfällen besökts av havsörn. Möjlig-heterna att individbestämma havsörnar är genom färg-och indi-vidmärkning av unga fåglar större än för kungsörnen. Ännu har vi dock inte kunnat säkerställa att det är samma individer, som besöker Västerås-och Köpingsåtlarna. Inte heller kan vi fastställa om det är samma individer som dyker upp vid ut-fodringarna år efter år. Observationsmöjligheterna, vid främst Västerås-åteln måste i så fall starkt förbättras. Liksom för kungsörnen får vi nöja oss med att konstatera åldersfördel-ningen på havsörnarna. Det är de gamla fåglarna som dominerar (50%), medan de subadulta och juvenila fåglarna svarar för var sin femtedel av de observerade fåglarna. Materialet tillåter inte att dra några större slutsatser om ev ungfågelökning, därtill är det ännu för litet. Åldersfördelningen framgår av tabellen nedan.

Tabell 4 Havsörnar på Västmanlandsåtlarna 1982-87, åldersfördelade.

Säsong	Ålder		Summa	
	Adult	Juvenil	Subadult	Juvenil
1982/83	4	4	-	8
1983/84	5	3	2	10
1984/85	6	2	1	9
1985/86	7	-	2	9
1986/87	6	1	3	10
Summa	28	10	8	46
Medeltal	5.6	2	1.6	9.2
%-fördeln	60.9	21.7	17.4	100

åtelns. Två av de gamla örarna i Köping var färgmärkta.

Havsörnarna i Västerås har inte kunnat observeras under sådana förhållanden att en ev färgmärkning kunnat noteras.

I nedanstående tabell redovisas observationerna säsongen 1986/87.

Tabell 2 Observationer säsongen 1986/87 på ÖRN-72:s Västmanlandsåtlar.

Åtel	Havsörn		Kungsörn	
	Adult	Juvenil	Adult	Juvenil
Norberg	-	1	2	2
Fagersta	-	-	2	3
Ramnäs	-	1	1	1
Västerås	3	-	1	2
Köping	3	1	-	-
Summa	6	3	6	8

Antalet observerade kungsörnar minskar vid åtlarna från 29 1985/86 till 24 1986/87. Minskningen kan tillskrivas färre subadulta fåglar.

Kungsörnsobservationer 1982 - 1987

Kungsörnen är den örn som flitigast utnyttjar Västmanlandsåtlarna. Under de senaste fem säsongerna har 129 kungsörnar observerats på åtlarna. Om det också är 129 olika individer kan vi i dags-läget omöjligt avgöra. Tre av åtlarna, Ramnäs, Fagersta och Norberg ligger geografiskt på sådant avstånd att örarna kan tänkas utnyttja alla tre under samma säsong. Jämförande individ-studier måste till för att något så när säkert kunna fast-ställa antalet örnar. Det finns också uppgifter på att samma örn är förvånande. Återbesök har inte kunnat fastställas vid våra åtlar, men är som sagt troligt. Vi får ännu så länge nöja oss med att konstatera åldersfördelningen på besökande kungsörnar. Drygt 40% av kungsörnarna har varit subadult-fåglar medan närmare var tredje varit juvenila. Åldersfördel-ningen framgår av tabellen nedan.

Havsörnens åtelutnyttjande.

Genom rapporteringsblanketterna för örnmattningen är det möjligt att för en del av havsörnarna studera deras utnyttjande av åteln över tiden resp säsong. För 26 av de 46 observerade havsörnarna finns första resp sista observationstillfället på åteln. Felkällorna i det här materialet är flera. Först kan konstateras att bevakningen vid åtlarna nog inte är sådan att datumet är helt tillförlitligt. Individbestämningen med flera observatörer inblandade är antagligen också en rätt betydande felkälla. Trots allt går en del uppgifter att hämta ur materialet. Således kan konstateras att det är de gamla fåglarna som utnyttjar åtlarna under längst period, medan de unga fåglarna mera tillfälligt besöker åtlarna. Här spelar naturligtvis ströbesöken på skogåtlarna in. Den unga havsörnen som utnyttjat en åtel längst, har gjort det i 56 dagar. År de unga havsörnarna hårdare knutna till häckningsmiljön och dess åtlar, eller klarar de inte konkurrensen från andra vuxna-och halvuxna örnar på åtlarna, är frågor man kan ställa sig. Kanske är materialet alltför litet att dra för långtgående slutsatser av.

Den noterade vistelsetiden vid åtlarna för havsörn framgår av tabellen nedan.

Tabell 5 Havsörnens åtelutnyttjande (26 av 46 örnar) vid Västmanlandsåtlarna 1982-87, åldersfördelat.

Alder	Vistelsetid dagar rangordnat	Medelvärde dagar	Medianvärde dagar
Adult	7,40,50,62,63,64,74,74,74,74,83,84,91,91	67	74
Subadult	1,16,21,44,44,64	32	nära medelvärdet
Juvenil	1,1,1,1,27,56	15	1

Åtelansvariga

Åtling bygger på frivilligt, stundom hårt arbete. Varje åtel har en ansvarig som leder arbetet med åtelplatsen. Till sin hjälp har den åtelansvarige en skara medhjälpare. Ersättning utbetalas i form av bilersättning.

Under vintern 1986/87 fungerade följande personer som åtelansvariga.

Norberg: Bo Eriksson
Fagersta: Raimo Laurila
Ramnäs: K-G Johnsson
Västerås: Bengt Johansson
Köping: Göran Nilsson.

Information och ekonomi

I Västmanlands läns tidning har publicerats en artikel om örnmattningens vedermödor av Gunnar Forsman och samma tidning har också haft en artikel om matningen i Fagersta.

Ekonomiskt har matningen möjliggjorts genom bidrag från Stiftelsen för turism och friluftsliv(Ängsögruppen), Rotehållarnas besparingsfond, Surahammars och Fagersta kommuner, SNF i Fagersta, länsstyrelsen i U-län samt genom försäljning av vykort, brevmarken och dekal.

Om du vill vara med och ekonomiskt stötta detta viktiga faunavårdsarbete kan du bidra med pengar till ÖRN-72:s postgiro-konto 83 36 72 - 9. Stora som små bidrag är välkomna.

Gunnar Lignell

UE-97

Teckning: Ulf Eriksson